

A CSEHEK ES A REVIZIONIZMUS

AZ antant hatalmak a világháború főcéljának a nemzetiségi elv feltétlen érvényesítését hirdették. Propagandájuk a kis nemzetek felszabadításának főakadályát egyedül a német expanzióban, a pangermanizmusban látta. A mérkőzésnek hatalomversengési jellegét a kis nemzetekről, a kis államokról és ezeknek létjogosultságáról alkotott ideológiával igyekeztek elfedni. A hataloméhség, az uralomvágy báránybőrbe bújt, amelyet főképpen Masaryk G. Tamás férceit össze olyan ügyes öltésekkel, hogy ettől a jelmeztől nemcsak az antant harci istenei, hanem még Wilson is el volt ragadtatva. Végre akadt egy szabó, aki háborújok szörnyű testére egy tetszetős köntöst szabott, mely eltakarja a rettenetes valóságnak rettenetes okait. Masaryk 1915 okt. 19-én a londoni King's College-ben, a School of Slavonic Studies katedráján előadást tartott a kis nemzetek problémájáról az európai krízisben. Az előadáson megjelent lord Robert Cecil külügyi államtitkár, aki az előadót lord Asquith miniszterelnök nevében üdvözölte. Masaryk előadásának alapgondolata a kis nemzeti államok létjogosultságát bizonyította. Azzal tudott részére az antant államokban hatást biztosítani, hogy ügyes szofisztikával a nagynémet eszmét a kis nemzeti államok legnagyobb veszedelmének hirdette. A politikai önállóság feltételei, szerinte, a kis államok részére is ugyanazok, mint amilyenek a nagy államoknál találhatók. Államok és nemzetek, bármilyen kicsinyek is, képesek voltak függetlenségüket megvédelmezni és kultúrájukat megőrizni.¹ Tehát nem kell aggódni, hogy egy nagy államkeret helyébe alakuló kis nemzeti államok nem fognak megfelelni feladataiknak. A kis népeknek és a kis államoknak védelme egyébként a nagy államok és nagy népek kötelessége. Már ebben a tanulmányában érintette a kis nemzeteknek a nyugati és keleti nagy nemzetek és államok között elterülő zónáját. Európa újjászervezésére vonatkozó könyvében² már sokkal határozottabban és részletesebben fejtegeti eszméit. Azt állította, hogy a történelem tanítja és bizonyítja, miszerint a fejlődés a kis és kisebb államok alakulásának határozottan kedvez. Ebben az ellenmondásoktól hemzsegő munkájában dialektikájának legnagyobb részét arra fordítja, hogy hihetővé tegye azt, hogy a Közép-Európa helyén alakítandó sok kis nemzeti állam sokkal inkább lesz a béke biztosítója, mint egy olyan nagy államkeret, mely e kis

¹ The Problem of Small Nations in the European Crisis, — Inaugural Lecture at the University of London, King's College, by Professor Thomas G. Masaryk etc., — published by The Council for the Study of International Relations in London.

² T. G. Masaryk: Das neue Europa — Berlin, 1922. — Az eredeti megjelent 1918-ban Washingtonban.

nemzeteket államföderáció alakjában egyesítené. A szabad és felszabadított kis nemzeti államok a német expanzió ellenében erős bániért fognak képezni. Masaryk azért is tartotta szükségesnek a nemzeti államok alakítását, mm német kisebbségek és telepek az egész keleti részen előretolt erődítményként helyezkedtek el. Viszont beismerte azt, hogy az etnográfiai határok itt határozatlanok és rendkívül bonyolultak, a népek keverték, míg nyugaton az etnográfiai határok élesek és határozottak. Ez a beismerés mutatja, hogy Masaryk középeurópai elmélete helytelen, mert egy területen, ahol az etnográfiai határok sok helyütt elmosódtak, ahol vegyes nemzetiségű lakosság él és ahol igen sok az etnikai félsziget, kis nemzeti államok alakítása sokkal inkább fenyegeti a békét, mint egy nemzeti autonómiákon alapuló nagy állami föderáció, melynek életbázisa egyúttal az ellentálló és nagyobb gazdasági kapacitás. Masaryk egész elméletéből hiányzik a Közép-Európába helyezett kis nemzeti zóna gazdasági igazolása. Európa újjászervezőinek, a győztes antant államférfiaknak ebből az egész tudományos frazeológiával dolgozó politikai bőbeszédűségből csakis a pangermanizmus ellen felsorakoztatott érvek ütötték meg fülüket. A győzelem nagy eredményének tekintették azt, hogy Közép-Európa kis nemzeteinek legnagyobb része már nem hisz a német erőben, a német expanzió újjáéledésében. Masaryk elmélete a német expanzív erő végleges letörését feltételezte és ez annyira hízelgett a győztes államok vezetőinek, hogy nem tették beható kritika tárgyává a barrière antigermanique középeurópai cseh tervét, mert máskülönben rájöttek volna arra, hogy ennek a tervnek megvalósítása még kétségesebbé teszi amúgy is illuzórius győzelmüket és fölényüket.

Masaryk és vele az összes cseh politikusok azt hitték, hogy Németország egysége a nagy balsiker után felbomlik és a kis nemzeti államok alakulásának ténye infidálja a nagy német foderádó tagjait. Még első elnöki üzenetében ismétli a pangermanizmusról és a kis nemzeti államokról szóló elméletének főelveit, emlékirataiban azonban már védekezni kényszerül a háború folyamán hirdetett felfogását a „balkanizálás“ szemrehányása ellen és azt állítja, hogy a kis nemzetektől nem lehet azt követelni, hogy valamennyien szövetkezzenek, mert érdekeik nagyon is eltérők egymástól, egyező érdekű csoportok azonban alakulhatnak, mint például a kisantant. Itt már a németekkel való meg egyezés szükségét hirdeti belpolitikai vonatkozásban és Európa szabad föderációját is említi, mely a régi abszolutisztikus nagyhatalmi rendszernek véget fog vetni.

Két nagy csalódásban részesült Masaryk és mindazok a nyugati államférfiak, akik reá hallgattak. Az egyik abból keletkezett, hogy a fejlődés, mint ezt az utolsó tíz esztendő eseményei is igazolják, nagy területi egységek alakulása felé tendál. A modern gazdasági élet a területi elaprózottsággal homlokegyenest ellentétes fejlődési vonalat követel és az európai gazdasági zavarok nagyrészen abból keletkeztek, hogy Közép-Európa területi elaprózottsága nem áll összhangban a gazdasági fejlődés mai stádiumával. Európa háború előtti gazdasági életműködése azért is volt simább, mert nagyobb egységek dolgoztak benne. Ettől eltekintve, nem vált be Masaryknak az Ő emlékirataiban

is hangoztatott azon nézete, hogy az utolsó esztendőben a fejlődés a kis nemzeteknek kedvező irányt mutat. Éppen a középeurópai etnográfiai bonyolultság következtében sehol sem sikerült Közép-Európában tiszta nemzeti államot létesíteni, sőt éppen ellenkezőleg, a helyzet tetemesen rosszabbodott, mert az azelőtt kompaktabb nemzeti testeket még jobban szétszakította és a jelentős nemzeti minoritások számát szaporította, amikkel a magukat nemzeti államoknak valló új alakulásokat túlterhelték.

Államközi viszonylatban sem kedvez a mai helyzet a kis nemzeteknek azért, mert gazdasági és politikai elkülönülésük, az igazságtalan békeszerződésekből eredő éles ellentétek annyi gyújtóanyagot halmoztak fel, hogy a Közép-Európa konszolidálását jelentő kölcsönös gazdasági és politikai közeledés nemcsak hogy meg van nehezítve, hanem teljességgel meg van akasztva és azzal közvetve az európai nemzetek szabad föderációja is, mert nem képzelhető el egy föderáció, melynek jelentékeny részét egymással szemben álló nemzetek és államok képeznék, melyek között az antagonizmus okait előzetesen nem eliminálták. Egy ilyen föderáció magában hordja a felbomlási csirákat. Az európai föderációnak el kell kerülnie azt, hogy az igazságtalan békeszerződések révén idegen területekkel túlterhelt új államalakulatok egészen biztosan bekövetkező államkríziseiket a föderáción belül éri meg. Ez a föderáció összeomlását is jelentené, ezért helyes az álláspont, mely a középeurópai nemzeti államokat előbb a fenyegető államkrízisek veszedelmétől szeretné megszabadítva látni. Az új államalakulatok Közép-Európában a régi nemzeti problémákat nemcsak hogy változatlanul átvették, hanem ezeket csak erőszakkal tudják leszorítani és hasztalan hirdetik a mai helyzetet véglegesnek, a középeurópai közhangulat ezt egy átmeneti időszaknak tekinti, melynek igazságtalan területi elosztása, kisebbségellenes tendenciája, a területi prédát biztosítani akaró agresszív külpolitikája egy állandó latens háborús vagy forradalmi feszültségben tartja Közép-Európát. Végzetes hiba lenne ezt a beteg és lázas Közép-Európát, úgy, amint van, egy európai föderációba behelyezni. Ezt előbb ki kell gyógyítani, mert a föderáció csak úgy lehet egészséges, ha tagjai is egészségesek. Masaryk elgondolása a középeurópai kis nemzeteknek és államoknak zónájáról helytelen megoldásnak bizonyult, melynek téves koncepcióját mutatja, hogy a németellenes barriert sem volt képes kiépíteni. Ez a megoldás nem volt elég erős, hogy úgy Ausztriát, mint Magyarországot ebbe a barriérbe belekényszerítse és a Spiritus rectort reprezentáló Csehszlovákia az izolálás aktív szerepe helyett az izoláltság veszedelme elé néz.

A másik csalódás a német kérdésben mutatkozott. Nem hittek Németország életképességében és hittek az 1918-iki államfordulat európai közhangulatának stabilizálásában. A németiség elleni érveléseik igen hamarosan lekoptak és színehagyottak lettek. Masaryk csakhamar kénytelen volt belátni azt, hogy nem ők képeznek Németországgal szemben fenyegető veszedelmet, hanem hogy a rekonvalescens és újjáébredő Németország nyomása ellen kell új államukat immunizálniok már azért is, mert déli frontjukat sem tartják szilárdnak és biztosnak, hiszen a szlovenszkói

és ruszinszkói kérdések még nem tekinthetők rendezetteknek. A cseh pacifikálás! munkának nem sikerült kiirtani a partikularizmust, mint-hogy pedig a csehországi német partikularizmust sokkal veszedelmesebbnek és a cseh nemzeti törekvéseket közelebbről érintőnek tartotta, mint a szlovenszkói tót, rutén és magyar törekvéseket, mindenekelőtt ennek leszerelésére és megnyugtatására törekedett. Ezt azért is forszírozta, hogy egy cseh-német belpolitikai érdekközösség megkonstruálásával a Magyarországtól elszakított területek cseh pacifikálását zavartalanabbik végrehajthassa. Már 1925-ben fejtegette emlékirataiban, hogy politikai szempontból a német kisebbség a legfontosabb, mert ennek megnyerése a többi kisebbségi kérdést megkönnyíti. Masarykot ezen felfogása miatt germanofilséggel vádolták politikai ellenfelei, amikor arra törekedett, hogy a német pártok hagyjanak fel a negativizmussal. Egy erre vonatkozó nyilatkozatában¹ ezt az ő felfogását politikai észszerűségnek és meggondoltságnak nevezte. Éppen ezért a német miniszterek kinevezését 1926 októberében nem annyira német sikernek lehet nevezni, mint Masaryk céltudatossága egyik lépésének. Német siker lett volna, ha ez a kinevezés a kormányzásban való részesedést is jelentette volna és nem csupán a kabinetben való részvételt. A német pártok azt hitték, hogy ez az ő via facti politikájuk, holott via facti politika csak a Masaryké volt, melyben a német pártok csak eszközeiként szerepeltek. Masaryk többször adott kifejezést annak, hogy a csehországi németséget nem lehet a kisebbségek közé sorozni:

„A németek Csehországban nem képeznek kisebbséget, sokkal számszabak és sokkal erősebbek, mintsem kisebbségnek volnának nevezhetők. Ez különleges probléma.“²

„A kisebbségi probléma megoldására nincsenek egységes sablonok, minden kisebbség önmagában különleges problémát alkot. Minálunk elsősorban a cseh-tót többségnek német polgárainkhoz való viszonyáról van szó. Ha ezt a problémát megoldottuk, a többi nyelvi és nemzeti problémát is könnyen megoldhatjuk.“

„Vannak államok, amelyeknek lakossága, összességében nem akkora, mint minálunk a németek száma. Német polgáraink pedig magas kulturális és gazdasági fokra jutottak. Államiságunk legfontosabb kérdése a német probléma és újból hangsúlyozom, hogy politikánkból minden sovinizmust ki kell kapcsolni.“³

Tagadhatatlan az, hogy Masarykra nem maradtak hatás nélkül Radl dr. fejtegetései, aki a köztársaság mesterséges cseh-tót struktúráját elítélvén, mindenekelőtt a németséggel való megegyezést tartja a legészserűbb politikának. Már 1928-ban mutatott rá Radl arra, hogy Németország a békeszerződés revízióját keresztülviszi,⁴ ezért nem ajánlatos a nemzetiségi elvet kíméletlen fegyver gyanánt cseh kézben használni. Úgy látszik azonban, hogy a cseh-tót politikai vezető réteg, prominenseinek szugesztíója alatt, egyáltalában nem is gondolt egy revízió lehetőségére. Rothermere lord erélyes fellépése óta ez az elbizottság igen nagy nyugtalanságnak adott helyet és ma már Csehországban is hisznek a revízió lehetőségében. Mikor múlt év szeptem-

¹ „Národni Osvobozeny“ 1926 jún. 26.

² „Prager Tageblatt“ 1929 okt. 1.

³ Elnöki üzenet. 1928 okt. 28.

⁴ Dr. E. Radl: Der Kampf zwischen Tschechen u. Deutschen. 161. 1.

berében a cseh szociáldemokrata párt kongresszusa előtt az aktuális kérdésekről diszkussziót tartott, az egyik vezető párttag kifejtette, hogy a békeszerződések revíziója be fog következni és azt feltartóztatni nem lehet. A tavalyi genfi népszövetségi tanácskozás az európai föderációra vonatkozólag egy kissé hozzájárult ahhoz, hogy a hályog lehulljon a csehek szeméről. Mussolini állásfoglalása a trianoni igazságtalanságok ellen, a francia közvéleménynek új, békés megegyezést sürgető hangulata a német kérdésben, a lengyel korridor visszaadásának kezdeményezése francia részről, meggyőzte a cseheket arról, hogy a revízió, ha ma még csak diszkusszió tárgya, belátható időn belül nemzetközi tárgyalások tartalma lehet, sőt mint ezt Lloyd George nemrég egy cikkében említette, háborús bonyodalmak nélkül megoldható lesz.

Múlt esztendő decemberében egy neves cseh publicista azt fejtegette,¹ hogy a revízió nemcsak hogy lehetséges, hanem hogy tizenkét esztendő óta egyebet son csinálnak a hatalmak, mint revideálnak.

„Az biztos, — úgymond — hogy a revízió követelése nemcsak hogy semilyen nóvumot nem jelent, semilyen forradalmiságot az európai rendszer ellen, hanem ellenkezőleg a békeszerződésekből önként következik. A győzők 1919-ben vagy tudatosan, vagy véletlenül nyitott ajtót hagytak hozzá.“

Ugyanez a publicista még 1930 június 4-ikén azt hangoztatta Trianonról írt elmélkedésében, hogy Trianont sohasem fogják megváltoztatni.² Hat hónap igen jelentős eseményeket tartalmazhatott, hogy ez a felfogásbeli változás megtörténhetett. Európa szervezkedése és esetleges föderációja sokkal magasabb és értékesebb cél, mintsem hogy a revízióra vonatkozólag megegyezés ne jöhessen létre. Ezt ma Csehországban is tudják már és ha Benes éveken keresztül a revizionizmust kicsinyébe, múlt évi expozéjában azt közölte a prágai nemzetgyűléssel, hogy Genfben a revizionista államok nem voltak többségben. Ezt a kijelentést egészen bátran így formulázhatta volna, hogy még nincsenek többségben. Az európai fejlődés vonala egészen biztosan oda fog vezetni.

Nincsen helyem cikkem keretén belül ahhoz, hogy Benes összes revízióellenes kijelentéseit ismertessem. Minden külügyi beszédében és minden kisantant-konferencia után egy bizonyos séma szerint fejtegeti, hogy a revízió fenyegeti a békét, soha sikerrel nem fog járni és hogy a revizionisták nagy csalódáson mennek majd keresztül, az európai helyzet sokkal jobb, mint volt a háború előtt. Benes nyilatkozataiban gyakran visszatér a revízió és a demokratizmus közötti párhuzam, mely azután Csehszlovákiában a kis Benesek vesszőparipája lett és különösen a szlovenszói cseh-tót politikusok, akik állandóan a magyar kérdéssel foglalkoznak, hangoztatják, hogy csakis Magyarországnak demokratizálása szüntetheti meg a magyar revizionizmust. Érdekes olvasni e cseh-tót nyilatkozatokat. A hatalmából és pozíciójából kicsöppent Hodzsa Milán vezet ebben a frázishangoztatásban. Utána következik Stefanek Antal, Szlávik György, Dérer Iván, stb. Azt hangoztatják rendszerint, hogy az új Magyarországnak alkalmaz-

¹ R. Procházka: Revidovat? — „Pritomnost“, 1930 dec. 24.

² „Lidové Noviny“ 1930 jan. 4.

codnia kellene az új demokratikus korhoz, béküljön ki a változhatatlannal. Trianon új élet kiindulópontja lehet, az új demokratikus magyarországi rend kiinduló pontja, stb. Ők a haladást, a demokratikus gondolkodást, a kulturáltságot magyar részen csakis antirevizionizmusban szeretnék látni. A revizionizmust nacionalista hisztériának, reakciónak, maradásaénak nevezik. Még olyan komoly történetíró is, mint a tót Rapant, a magyar revizionizmus elleni gyógyszert a demokratikus átalakulásban látja. Mennyivel magasabb nézőpontból látja a dolgokat a cseh Radl dr., aki a trianoni évforduló alkalmával azt írta:

„Mindennek dacára érezzük, hogy nem állhatunk mindörökre ellenséges lábon Magyarországgal és azt hiszem, hogy minden olyan észszerű politika, amely meghozná a magyarok és csehek kiengesztelődését, sok komoly barátra számíthatna idehaza.“

Több mint valószínű, hogy Masaryknak a határrevizióra és a magyarokkal való megegyezésre vonatkozó kijelentései is erre a belátásra vezethetők vissza. Igaz ugyan, hogy e nyilatkozatokat a kormány rendszerint megcáfolta vagy átformálta, le nem tagadható azonban az, hogy Masarykot állandóan foglalkoztatja a Magyarországgal való megegyezés problémája.

1923-ban Pályi Ede dr. előtt a következőket mondta:

„Kész vagyok kijelenteni, hogy ezeknek a túlnyomóan magyarlakta területeknek visszaadásáról igenis lehet tárgyalni, de természetesen csakis megfelelő feltételek mellett.“ „Én készséggel tárgyalok okos és tisztességes emberekkel a legkényesebb problémákról is: ez a valódi demokráciából következik.“

1927 október 28-án Masaryk Svehla miniszterelnök üdvözlő beszédére egy nyilatkozattal felelt:

„bizonyos korrektúra részleteiről lehet tárgyalni, de ezek a békeszerződéseket nem fogják érinteni.“

Ugyanezen év november 19-én a „Sunday Times“ levelezőjének nyilatkozatot adott át a köztársaság tízéves fennállásáról, melyben a csehszlovák-magyar viszonyról a következőket mondta:

„Remélem, hogy a Magyarországgal való kapcsolatunk megjavul, emberi szempontból megértem, ha a magyarok neheztelnek reánk és idegesek, mert területük nagyrészt elvesztették.“ „A békeszerződéseket sohasem tartottam tökéleteseknek ...“ „Én magam személyileg a nehézségek és az azok elhárítására vonatkozó diszkussziók előtt nem térnék ki, ha az összes érdekeltek ehhez beleegyezésüket adják.“

1928 október 28-án kelt jubiláns üzenetében olvashatjuk:

„Nem várhatjuk el, hogy a békeszerződések határozatait mindenki ellenzés és tiltakozás nélkül vállalja magára. Habozás nélkül kijelentem magam is, hogy a békeszerződések bizonyos tisztázást követelnek. Ennek azonban lojálisán, nyíltan és becsületesen kell megtörténnie.“

1929 május 17-én Julius Wolff tanár, német írónak Masarykkal folytatott beszélgetéséből:

„Masaryk elnök, — jelentette ki Wolff — a maga személyében egyáltalában nem kifogásolja a közös egyetértés alapján végrehajtandó magyar-cseh határrevíziót. Ezzel a felfogással azonban szemben állanak Masaryk szerint a kisantant másik két államának aggodalmái, hogy t. i. ebben az esetben ők is

¹ „Reggel“ 1930 június 4.

el lehetnek készülve hasonló magyar igényekre. Ezek azok az okok, amelyek miatt Csehországnak megvan kötve a keze.“

Megemlítem azt is, hogy lapjelentések szerint Masaryk 1928 husvétján Gratz Gusztáv volt magyar külügyminiszter előtt kijelentette, hogy barátságos tárgyalások esetében hajlandó tárgyalni arról a kívánságról, hogy a magyarlakta területek Magyarországhoz visszatérjenek.

1929 július 12-én Rainisch Ferenc előtt:

„Ma is hajlandó vagyok egy békés revízióról tárgyalni. Részünkre egy Duna-szakasz feltétlen életszükségletet jelent, ezért van szükségünk Pozsonyra és annak magyarok által lakott környékére. Ezzel szemben tárgyalni lehet mindama területek revíziójáról, amelyekben 50%-on felül laknak magyarok. Szó lehet azonban más nemzetiségek által lakott területek hovátartozóságának revíziójáról is.“

Célzásokat tett Masaryk 1928 július 2-1 beszédében is, hogy „esetleges nézeteltéréseket nemzet és nemzet között, állam és állam között lojális meg egyezéssel lehet megoldani.“

1929 szeptember 2-án ismét mondja éppen a hágai egyezkedésekkel kapcsolatban, hogy „a modern fejlődés abban az irányban halad, hogy a tisztességes emberek békésen megegyeznek.“

1930 szeptember 28-án a „London General Press' útján:

„Ami Magyarországot illeti, a veszélyt a Magyarország által folytatott agresszív (?) politika jelenti. Én mindenképpen együttérzek a magyarokkal nehéz helyzetükben és kedvező körülmények között hajlandó volnék fontolóra venni a fennálló határoknak javukra való megváltoztatását; mielőtt azonban ez valamilyen formában lehetséges lesz, a magyaroknak meg kell változtatniok taktikájukat.“

A cseh-tót kormány demontije szerint ekkor Masaryk a következőket mondotta:

„Értem a magyarok nehézségeit és kész volnék kedvező körülmények között megengedni, hogy mérlegeltessek a jelenlegi határok módosítása. Mindenféle határváltoztatás azonban a parlamentnek van fenntartva és nem lehet megváltoztatni a határokat a kis- és nagyantant hozzájárulása nélkül. Ezenkívül a változás nem lehetne kizárólag egyoldalú. Területünk hasonlóképp kiterjedést kívánna javunkra. Mindez azonban nem lehetséges, amíg a magyarok nem változtatják meg taktikájukat.“

A nyilatkozatok egy részét a cseh kormány megcáfolta ugyan, azonban a meg nem cáfolt nyilatkozathoz való hasonlóságuk is mutatja, hogy Masaryk legnagyobb gondjai egyikét ez a kérdés alkotja. A német-ség szorítását nem szerelhetik le a csehek, akármiképpen is kedveznének a csehországi németeknek, annál jobban szorítja őket a német gyűrű. Mi sem természetesebb, hogy jó lenne a déli magyar frontot tehermentesíteni. Egy cseh-magyar megegyezéssel elérhetné azt, hogy Szlovenszónak cseh kézben maradt részét sokkal jobban és gyorsabban pacifikálhatnák, a tót szeparatizmusnak véget tudnának vetni, a köztársaság megszabadul a kisantantban vállalt súlyos kötelezettségektől és a jugoszláv-olasz relációban is megkönnyebbül, azonkívül gazdasági tekintetben is nagy előnyökre tehet szert. Masaryk éles szemmel látja, hogy a revizionizmus az európai kérdések rendezésének problémájában hónapról-hónapra tért nyer. Masaryk azonban éppen olyan izolált egyéniség, mint pl. Radl dr. A cseh politikai közéletet, úgy a nemzetgyűlésen, mint azonkívül a túlfokozott sovinizmus jellemzi. Mindenesetre meg kell azonban állapítanunk azt, hogy cseh

részről az utolsó időben a sovinizmus kérdését sokkal nyugodtabban tárgyalták, mint szlovenszkói cseh-tót satelleseik részéről. Ezért figyelemreméltó a legutolsó Masaryk nyilatkozat szlovenszkói visszhangja.

A Pozsonyban letelepedett kormánypárti tót sajtó megszeppent, hogy Masaryk tényleg szeretné megcsinálni a cseh-magyar kiegyezést, mert amúgy is beszéd tárgya tót politikai körökben az, hogy az elnök élete művének betetőzését ebben szeretné látni. Szlovenszkón jól ismerik az általános cseh felfogást, mely azt hirdeti, hogy nincsen tót-magyar, csak cseh-magyar kérdés. A Prága árnyalatában álló cseh-tót avagy tót politikai körökben nem alaptalan az aggodalom, hogy a csehek a tótok megkerülésével egyezséget kötnek a magyarokkal. Ennek tulajdonítható az, hogy a pozsonyi cseh-tót sajtó Masaryk legutolsó nyilatkozata után Magyarország rovására eszközendő területkövetelésekkel állt elő. Az erre vonatkozó propagandaakció a Granatier, Stefanek, Husek, Sidor stb. cseh-tót újságírókklk politikai sakkhúzása a csehek ellen, hogy egyszer s mindenkorra véget vessenek Masaryk kísérleteinek. A lapok cikkei: „A magyarok szét akarják szakítani Szlovenszkót“, „Szlovenszkó integritása veszélyben“ stb. Masaryk ellen irányultak. Az egyik lap követelte a Jugoszlávia felé vezető dunántúli korridort,¹ a másik pedig következőképpen formulázta meg a területi követelést:

„Elsősorban a Szobtól keletre eső vidéken jogosult határváltoztatási igényünkről volna szó, ahol feltétlenül szükségünk van az Ipoly balpartján jelentékeny sávra és az egész Párkány-Ipolysági, Balassagyarmat—Szécsény—Losonci vasútvonalra, továbbá stratégiai határra a Mátrán át, Gyöngyöstől északra, a Bükk-hegységen, Miskolctól északnyugatra és északra a tokaji hegyeken át vezető vonallal egészen Sárospatak mellett a Tiszáig. Ruszinszkóban is mindenütt a Tisza kell, hogy a köztársaság határa legyen, különösen teljes joggal emelünk igényt Tarpa tót vidékére.“

„Ezen jogigényeinknek egész irodalmuk van és már a béketárgyalásokon is tárgyalás alapját képezték, sőt 1919-ben hatalmi eszközökkel a kezünkben tartottuk ezeket a vidékeket. Szlovenszkónak most újból alkalma van síkra szállni ezen történelmi igényeink (1) és határainknak a mi javunkra való megváltoztatása mellett, amely határ Szobtól keletre 10—25 km szélességből délebbre esnék a köztársaság mai határaitól.“

Nemsokára e cikkek után a pozsonyi cseh-tót lapok az alábbi térképvázlatot közölték, mely az újabb területkövetelést fixírozta. A követelt vonal Vácon keresztül a Máttra 1010 sz. pontjától és a Bükk-hegység 957. sz. pontjától délre Miskolc megkerülésével Sárospataktól délre húzódik a Tiszához és annak balpartján vonul végig. Mint látjuk, néhány nap alatt követeléseiket kibővítették. A követelt területbe esnek a következő jelentős magyar városok: Vác, Balassagyarmat, Pásztó, Salgótarján, Szécsény, Sajószentpéter, Szendrő, Gönc, Sárospatak, stb. Nagyjában megegyezik a békekonferencia elé terjesztett cseh területi követeléssel, mely azonban Miskolcot is be akarta kebelezni és nyugaton Kapuvárig terjedő szélességben Soprontól délre ereszkedő korridorrészt követelt.

¹ „Slovenska Politika“, 1930 okt. 2.

² „Slovensky Dennik“ 1930 okt. 2.

³ F. Hondek: Mierová Konferencia v Páriái. — Frúdy 9. sz. 1930.

Az új területkövetelési akciót a magyar revizionista törekvések megfélemlítésére eszelték ki, azt hirdetvén, hogyha a magyarság nem hagy fel revizionista propagandájával, akkor ők fognak a világ elé állni a revízióknak ilyen értelemben való keresztülvitelére vonatkozó kérésükkel. Utalnak arra, hogy a nógrádi hegyek, a Mátra, a Bükk és a Tokaji hegyeknek a Tisza felé ereszkedő nyúlványai ugyanazzal a földrajzi jellegzetességgel bírnak, mint Szlovenszko déli része. Etnográfiai szempontból pedig ennek a területnek ősi szláv jellegét a magyarok sem tudták letörölni. A tótság mindig tömegesen vonult e vidékre, nyugaton a lakosságnak legalább fele tót, Kassától délre pedig egyharmada. A magyar lakosság pedig, az ú. n. palócok etnográfiai szempontokból sokkal közelebb állnak a szlávokhoz, mint a magyarokhoz és beszédjük erősen kevert a tót nyelvvel. Nemzetgazdasági szempontból a salgótarjáni környék a rimamurányi iparnak természetes gazdasági kiegészítése és a követelt területsáv városai, mint Balassagyarmat, Salgótarján, Kisterenye, Sátoraljaújhely, Sárospatak, a Mátra, Bükk és a Tiszavidék összes nagyobb községei elsenyvednek, mert mint határmenti helységek Szlovenszko és Ruszinszko gazdasági kereteibe

kívánkoznak. Azonkívül stratégiai szempontból is helyesebb az új vonal.

Ezen publicisztikai előkészítés után megjelent a szlovenszkoí cseh-tót liga titkárának könyve,¹ melynek célja a Szlovenszko és Ruszinszko déli részén elterülő magyar etnikumokról kimutatni azt, hogy ezek túlnyomó részben régi tót területek, melyek megmagyarosodtak. Könyvének jelentett folytatása ugyanezt kívánja megállapítani Csonka-Magyarország északi részéről, melyet mint fentemlitem, be akarnak kebelezni. Granatier praktikus politikai célból kiegészítette és áttekintővé tette Petrov orosz tanárnak a cseh tud. akadémia és a cseh kormány megbízásából végzett kutatási eredményeit.² Granatier bevezető soraiban mondja:

¹ Anton Granatier: Etnické rozhranie slovensko-madžarské. — Vydala: Slovenská odbojka Národnej Rady CS. 1930, Pozsony.

² „Národopisná mapa Uher podle ufed. Lexikonu osad z roku 1773“ — „Sbornik Fr. Pastyho z 1864—65.“ és „Přispesky k historické demografii Slovenská v XVIII—XIX. století.“

„Magyarországgal szembeni állami határaink nem fedik a tót-magyar etnikai határt. Etnikumunk egy része Magyarországnak jutott, viszont a magyar etnikum egy része nekünk. Azok, akik az állam határait javasolták, jól tudták azt, hogy az etnikai alapelvek szerint kijelölt határok, különösen pedig azok szerint, melyeket a háború előtti utolsó hivatalos statisztika kiszab, nagyon sok vidék, valamikor tiszta tót, Magyarországnak jutott volna. Magyarország részéről ma nagy határrevíziós akció van folyamatban. A magyarok be akarják beszélni úgy saját maguknak, mint a külföldi közvéleménynek is, hogy ime milyen nagy „magyar“ területeket engedtek át a tótoknak. Éppen ideje annak, hogy megállapítsuk, hogy a mostani magyarlakta területből Szlovenszón mi volt a miénk és mit kaptunk Trianonban stratégiai és gazdasági szempontok kedvéért?“

Mindez nem egyéb, mint az esetleges határrevízióra való készülődés. Nem foglalkozhatom itt Granatier módszerével, csupán megállapítom azt, hogy nélkülözi az objektivitást. Sorra veszi a szlovenszói és ruszinszói déli megyék magyarlakta területének községeit és a családi nevek önkényes beosztásával igyekszik korigálni a régi adatokat. Megemlítenédnek tartom, hogy a cseh-tót történetíró Rapant Dániel egyik tanulmányában¹ reámutat arra, hogy az Ipolytól kezdve a mai határvonal inkább a magyar atomizáló és mechanikusan számszerű önrendelkezés érdekében állapított meg. Szerinte az antropogeografikus, földrajzi, gazdasági és stratégiai érvek inkább egy olyan természetes határ mellett szóltak, mely Váctól kezdve a Mátrán keresztül „Staré Slovensko“ határán vonulna végig. Ez a határ azonban a valóságban sohasem létezett és csak legfeljebb Chaloupecky Václav önkényes kombinációja. Rapant szerint:

„A tót nemzeti kifejlődés a Dunára és az Alföldre való olyan támasz nélkül, mely délen egyes keskeny völgyeket és hegyszorosokat egyesít, lehetetlen. Nemzeti integritásának főakadálya addig is az a tény volt, hogy ez az egyesítő természeti bázis az ellenséges elem kezében volt. S fenti (a magyar revíziós, Rothermere, Dami) javaslatok alapján a határokat megvonni annyit jelentene, mint a tótokat néhány egymástól izolált, Összefüggéstelen foszlányra szakítani és a Kárpátok szikláihoz szorítani úgy, hogy lélekzeni sem tudnának...”

Ebben találhatjuk a szlovenszói cseh-tótoknak egy cseh-magyar megegyezés előli félelmét indokolva. Aggódnak, hogy ez a megegyezés szétszakítja és a Kárpátok szegélyére utalja őket. Rapanték szerint az önrendelkezési jog a következőket jelenti:

„Az önrendelkezés alapelve... itt csak általános vezető és útmutató lehet irány és cél tekintetében és nem kizárólagos mértéke egy bizonyos konkrét határkitűzésnél az igazságnak vagy igazságtalanságnak. Az antropogeografikus, földrajzi, stratégiai és egyéb szempontok itt éppúgy, ha nem még jobban, latba esnek, mint az individuális nemzetiségi szempont. Az Önrendelkezési eszme kigúnyolása volna az, ha bizonyos nemzetnek ezen jogát elismerik, azonban olyan módon valósítanak ezt meg, hogy ez részére biztos romlást, életrevaló képtelenséget vagy örök tengődést jelentene. Ebben is nyilvánulna magyar mentalitás — még ha el is tekintünk a tényről, hogy az önrendelkezés ezen módját ismét csak saját érdekében ismeri el — és ennek a nemzetre vonatkozó atomizáló felfogása. Ha az önrendelkezési eszmét csakis az egyedül helyes módon értelmezzük, tehát kollektive be kell látnunk, hogy ez az eszme, ha a határmegállapítás az említett okoknál fogva az etnográfiai határok alapján nem lehetséges, csakis az illető nemzet magjának biztosítását jelentheti; nem összes tagjait és nem tekintet nélkül a szomszéd nemzetek kollektív önrendelkezési jogaira. Nemcsak a pusztá életet és az erre való jogot, hanem az ehhez szükséges eszközöket is kell minden nemzet részére elismerni.“

¹ Dr. Daniel Rapant: Mad'arizácia, Trianon, revízia a demokrácia. Prudy 6. sz. 1930.

Ez az okoskodás azonban éppen igazolása a magyar revíziós törekvéseknek, mert hiszen a magyar revízió eszméje nemcsak a Rapant által említett önrendelkezési jogban, hanem az ezen jogot alátámasztó antropogeografikus, földrajzi és gazdasági szempontokban is gyökeresedik. A magyar követelés egy évezredes természetes bázis reintegrációjára vonatkozik és egyáltalában nélkülözi az atomizáló tendenciát. Rapant fejtegetései visszajukra fordítva a cseh-tót álláspont éles cáfolatát jelenti.

Úgy a Granatier könyve, mint a tót publicisztika által hangoztatott új területkövetelés is az ú. n. palócoklakta területet majdnem teljes egészében részint tótnak deklarálja, részint pedig a tótság részére reklamálja. Fentebb említettem azon érvüket, mely szerint a palócok etnográfiai szempontból a szlávokhoz sokkal közelebb állanak, mint a magyarokhoz és beszédjük erősen kevert a tót nyelvvel. Ezzel az állítással szemben reámutatok Hunfalvy, Pauler, Vámbéry, Czoemig véleményeire, akik bár részletkérdésekben egymástól eltérnek, abban azonban megegyeznek, hogy a palócok eredetileg kunok, akik északkeletről Kálmán király korában kisebb csoportokban elegyesen bessenyőkkel vándoroltak be és Borsod, Gömör, Nógrád területem telepedtek le leginkább, ahol a magyarokon kívül már teljesen megmagyarosodott kabarok, bessenyők, kúnok éltek, akiknek tiszta magyar nyelvét a palócok is átvették. Hunfalvy szerint a bessenyő a magyarral rokon ugor nép volt, a kúnok török eredetűek, a kabarság pedig török csuvasz nép.¹ Pauler szerint úgy a bessenyők, mint a kúnok török eredetűek.² Valamennyi kutató megegyezik abban, hogy a palócok letelepedésük alkalmával magyar lakosság közé jutottak és ezzel már egy néppé olvadtak össze, amikor a tótság elterjedése és beszivárgása még csak elkezdődött.³ A palócoknak a szlávokhoz csak az a vonatkozásuk van, hogy orosz és lengyel területen keresztül jöttek és hogy az oroszok „polovci“-nak nevezték őket, akiknek neve őshazájukban úz, vagy ghúz volt és nem voltak egyebek, mint a későbbi kúnok, amint ezt a történelmi és nyelvi kutatás beigazolta.⁴ Vannak vélemények, melyek szerint a palócok kutrigur-hun maradvokok, mások szerint hun-avar maradvány, önkényes kombináció tehát a palócokat etnográfiaikig a szlávokhoz közelállóknak mondani. Maga Chaloupecky is a palócokat a mongol törzsek közé sorozza, akik a bessenyőkkel elegyesen telepedtek le a Mátra és Bükk vidékén.⁶ Történelmileg be lehet bizonyítani azt, hogy a Szlovenszkon végigvonuló palóc sávon a magyarság bejövetelekor és később sem, tótok nem éltek, tehát visszaszlávosításról sem lehet szó.

A Masaryk-nyilatkozat nyomán mutatkozott pozsonyi cseh-tót publicisztikai nyugtalanság arra készítette az elnököt, hogy egy újabb intervjúban (Capek) kijelentse, miszerint hálásan fogadja a tót sajtó

¹ Paul Hunfalvy: Ethnographie von Ungarn. 235—38, 262, 263, 257 I.

² Pauler Gyula: A magyar nemzet története Szent Istvánig. 8, 42 I.

³ Hunfalvy, 265 I.

⁴ K. v. Czoemig: Ethnographie der öst. Monarchie II. 892. — „Diese kunnischen Uzen (Kun-Üzok) wurden von den slavischen Schriftstellern seit Nestor mit dem modifizierten Stammnamen Palowzen (Uzen der Ebene), von den Magyaren aber mit dem allgemeinen Volksnamen der Kunén (kúnok) oder Cumani bezeichnet.“

⁵ Dr. V. Chaloupecky: Staré Slovensko, 74, 103, 252 I.

viszshangját, hogy valamennyi lap, pártállásra való tekintet nélkül, elutasítja a szlovenszkói föld legkisebb részének is Magyarországhoz csatolását. Az elnök válasza azon cseh-tótok részére, akik csehebbeknek mutatkoznak a cseheknél, más nem lehetett. Alig, hogy lecsillapodott a pozsonyi megdöbbenés, napvilágot látott Masaryk leányának egy újságíróval folytatott beszélgetése, mely a General London Press által elhelyezett nyilatkozatra vonatkozólag következőket tartalmazta:

„Máig sem változtatta meg apám azt az elvét, hogy minél több nemzeti-séggel rendelkezik valamely ország, annál nehezebb feladat azt kormányozni, önzéssel csak önmagunknak teszünk rosszat. Sokszor mondotta édesapám azt is, hogy nem akar olyan Csehszlovákiát, mely más nép szüntelen elégedetlenségét vonná maga után.“

„Tárt karokkal, testvéri szeretettel várjuk a magyarokat, ha fölengednek abból az ellenérzésből, amit velünk szemben tanúsítanak.“¹

A beszélgetést sietve cáfolta meg a cseh kormány, maga Masaryk leánya is, a lapok és mindenki Cseh-Szlovákiában, akinek az interjú elhelyezéséhez valamilyen vonatkozása is volt. Tagadhatatlan azonban az, hogy odaát abban a kérdésben jelentékeny ellentétek vannak. Vannak felfogások, melyek veszedelmesnek tartják a Szlovenszkó pacifikálására fordított cseh nemzeti erő pazarlását és a csehek által elkövetett nagy igazságtalanságból fakadt magyar haragot. Ezzel szemben azok a szlovenszkói cseh-tótok, akik Prágát szolgálják, azonban Prága tetteitől és kétszínűségétől félnek, a tót nemzet végpusztulását látják egy esetleges cseh-magyar megegyezésben.

Ugyancsak éles ellentétben áll a szlovenszkói cseh-tót politikai tényezők és publicistáknak a revízióra vonatkozó álláspontjával a mindinkább kiélesedő amerikai tót ellenzéki közhangulat, mely belátja, hogy a mai államkeretben a tót nemzet nem tudja elérni nemzeti jogainak teljes biztosítását és érvényesítését. Egy magyarbarátnak éppen nem mondható amerikai tót lap egyik cikkében olvassuk többek között a következőket:

„Tíz esztendő óta kopogtatunk a köztársaság hatalmasságainak ajtaján és még mindig nem mutatkoznak a cseh és tót nemzet közötti békés megegyezés valamilyen lehetőségének előjelei.

Ezért nem csoda, ha ugyan lassan, azonban annál erélyesebben hangok keletkeznek: „A pokolba a köztársaság közös államkeretével, ha azon belül a tót nemzet nem tudja megérni nemzeti jogainak teljes biztosítását és érvényesítését!

Ha a tót nemzet létezése így nem lehetséges, különösen pedig nem lehetséges a pittsburgi egyezménynek a közös köztársaság alkotmányába való beillesztése nélkül, — a tót nemzetnek következetesen, ha mint ilyen meg akar maradni — más államkereteket kell keresnie, melyeken belül létét biztosítani tudná.

A nemzet elsőbrendű fogalom, mint az állam, mert a nemzet természeti, az állam pedig műalkotás. Az állam nem cél, hanem csak eszköz arra, hogy a nemzet boldogabban éljen és saját további sorsának intézője legyen. Logikus tehát: a közös állam, az állami alakulat közös kerete nem képezhet akadályt a tót nemzet részére abban, hogy teljes jogait, egyéni szuverén nemzeti attribútumait el ne érje.“

STEIER LAJOS

¹ „Kassai Újság“, 1930 dec. 31.

² „Obrana“ — Scranton 1930 nov. II.